

Byla C-243/20

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį

Gavimo data:

2020 m. birželio 5 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Polymeles Protodikeio Athinon (Graikija)

Sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2020 m. gegužės 5 d.

Ieškovai:

DP

SG

Atsakovė:

Trapeza Peiraios AE

Pagrindinės bylos dalykas

Ieškiny s dėl banko sutarties su vartotojais nuostatų pripažinimo nesąžiningomis

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

SESV 267 straipsnis, Direktyvos 93/13/EEB išaiškinimas

Prejudiciniai klausimai

1. Ar pagal Direktyvos 93/13/EEB 8 straipsnį, kuriame valstybėms narėms numatyta galimybė priimti griežtesnes nuostatas siekiant užtikrinti aukštesnį vartotojo apsaugos lygį, valstybė narė gali neperkelti Direktyvos 93/13/EEB 1 straipsnio 2 dalies į savo nacionalinę teisę ir leisti teismui vykdyti imperatyvias arba dispozityvias įstatymų ar kitų teisės aktų nuostatas atspindinčių sutarčių sąlygų teisminę peržiūrą?

2. Ar galima manyti, kad Direktyvos 93/13/EEB 1 straipsnio 2 dalies pirma ir antra pastraipos [vert. past.: Direktyvos 93/13 redakcijoje lietuvių k. antros pastraipos nėra], nors ir nebuvo aiškiai perkeltos į Graikijos teisę, gali būti laikomos priimtomis netiesiogiai, atsižvelgiant į šios direktyvos 3 straipsnio 1 dalį ir 4 straipsnio 1 dalį, perkeltą į Įstatymo Nr. 225[1]/1994 [2]straipsnio [6] dalį?
3. Ar sąvoka „nesąžininga sutarties sąlyga“ ir jos taikymo sritis, kaip jos apibrėžtos Direktyvos 93/13/EEB 3 straipsnio 1 dalies ir 4 straipsnio 1 dalies nuostatose, apima šios direktyvos 1 straipsnio 2 dalies pirmoje ir antroje pastraipose [vert. past.: Direktyvos 93/13/EEB redakcijoje lietuvių k. antros pastraipos nėra] numatytą išimtį?
4. Ar dėl vartotojo ir kredito įstaigos sudarytoje kredito sutartyje numatytos sąlygos, kuri atspindi dispozityvios valstybės narės teisės nuostatos turinį, gali būti atliekamas bendrųjų sutarties sąlygų nesąžiningumo patikrinimas pagal Direktyvos 93/13/EEB nuostatas, jeigu dėl šios sutarties sąlygos nebuvo atskirai derėtasi?

Sąjungos teisės aktų nuostatos, kuriomis remiamasi

1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyva 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 1993, 95, p. 29), visų pirma 1 straipsnio 2 dalis ir 8 straipsnis

Nacionalinės teisės nuostatos, kuriomis remiamasi

CK (Civilinis kodeksas) 291 straipsnis: „Kai piniginei skola užsienio valiuta turi būti sumokėta Graikijoje, skolininkas turi teisę, jei nebuvo susitarta kitaip, ją sumokėti nacionaline valiuta pagal mokėjimo momentu ir vietoje galiojančią tos užsienio valiutos keitimo kursą“.

Įstatymas Nr. 2251/1994, Vartotojų apsauga (FEK A 191, iš dalies pakeistas), visų pirma jo 2 straipsnio 6 dalis.

Trumpas faktinių aplinkybių ir proceso apibūdinimas

- 1 2004 m. rugsėjo 3 d. ieškovai, kaip paskolos gavėjai, ir atsakovė, kaip paskolos davėja, sudarė sutartį dėl dalimis gražinamos paskolos nekilnojamajam turtui įsigyti, pagal kurią atsakovė suteikė ieškovams 100 000,00 EUR paskolą nekilnojamajam turtui įsigyti, kuri turėjo būti gražinta per 30 metų. Paskolos sutartyje buvo numatytos kintamos palūkanos ir sutarta, kad jos apskaičiuojamos pagal 360 dienų per metus tarpbankinę EURIBOR palūkanų normą.
- 2 2007 m. pradžioje atsakovė per savo darbuotojus pasiūlė ieškovams iš dalies pakeisti paskolos sutartį ir pakeisti paskolos valiutą iš euro į Šveicarijos frankus

(CHF) bei juos informavo, kad LIBOR palūkanų norma yra gerokai mažesnė nei EURIBOR, todėl paskolos gražinimo mėnesinės sąnaudos turėjo sumažėti.

- 3 Iš tikrųjų 2007 m. kovo 26 d. šalys sudarė papildomą susitarimą, iš dalies keičiantį pradinę paskolos sutartį, kuriuo paskolos valiuta buvo pakeista iš euro į Šveicarijos frankus. Šiame papildomame susitarime buvo nustatyta, kad paskolos likutis, kuris 2007 m. kovo 26 d. sudarė 95 726,36 EUR, 2007 m. balandžio 17 d. bus konvertuotas į Šveicarijos frankus. Be to, buvo sutarta, kad paskolos palūkanos už pirmuosius trejus metus bus skaičiuojamos pagal fiksuotą 3,65 % metinę normą, o praėjus trejiems metams ši norma taps kintama ir bus apskaičiuojama pagal 360 dienų per metus tarpbankinę EURIBOR palūkanų normą.
- 4 2007 m. birželio 25 d. buvo susitarta dėl naujo tos pačios paskolos sutarties pakeitimo, pagal kurį nesumokėtas paskolos likutis, 2007 m. birželio 16 d. sudaręs 95 362,84 EUR, pagal minėtoje iš dalies pakeistoje sutartyje išsamiai aprašytas sąlygas ir susitarimus 2007 m. liepos 17 d. turėjo būti konvertuotas į Šveicarijos frankus. Pagal šį naują iš dalies keičiantį susitarimą pirmųjų trejų metų paskolos palūkanos turėjo būti apskaičiuojamos pagal 3,9 % metinę palūkanų normą, kuri po trejų metų turėjo tapti kintama ir apskaičiuojama pagal 360 dienų per metus tarpbankinę EURIBOR palūkanų normą.
- 5 Minėto susitarimo dėl paskolos sutarties pakeitimo 4.5 punktas yra suformuluotas taip:

„Paskolos gavėjas paskolą gražins Šveicarijos frankais arba lygiavertėmis sumomis eurai, įmokos mokėjimo dieną apskaičiuotomis Šveicarijos frankus konvertavus į eurus pagal tarpbankinėje valiutų rinkoje nustatytą atitinkamą valiutos keitimo kursą. Ši kaina bus didesnė nei einamoji kaina, už kurią Bankas parduoda Šveicarijos frankus ir kuri nurodoma tos dienos Banko valiutų keitimo kursų biuletenyje“.
- 6 To paties susitarimo dėl dalinio sutarties pakeitimo 8.1 sąlygos 3 dalyje, be kita ko, nustatyta, kad „nutraukus paskolos sutartį, be šiame susitarime nurodytų padarinių, Bankas taip pat turi teisę (bet ne pareigą) skolos, kurios mokėjimo terminas nepasibaigė, likutį konvertuoti į eurus pagal einamąją Šveicarijos franko pardavimo kainą, nurodytą visos paskolos sumos konvertavimo į eurus dieną galiojančiame tos dienos Banko valiutų keitimo kursų biuletenyje, ir jai taikyti palūkanas, apskaičiuojamas pagal normą, atitinkamu metu Banko taikomą paskoloms nekilnojamajam turtui įsigyti, taip pat maržą ir Įstatyme Nr. 128/1975 nurodytą mokestį, padidintą 2,5 procentinio punkto. Tuo atveju, jeigu galios didesni delspinigiai, jie bus taikomi“.
- 7 Iki 2015 m. paskolos mėnesinės įmokos buvo reguliariai mokamos, o ieškovai teigė, kad buvo įsitikinę, jog gražintina pagrindinės paskolos sumos dalis mokant mėnesines įmokas laipsniškai mažės.

- 8 Ieškovų teigimu, dėl minėtų sąlygų taikymo ir dėl pareigos gražinti paskolą pagal įmokų mokėjimo momentu galiojusį valiutos keitimo kursą, tuo metu, kai jie buvo sumokėję bendrą skolos sumą, lygią 98 298,62 EUR, atsakovė jiems pranešė, kad 2018 m. balandžio 17 d. vien tik jų įsiskolinta pagrindinė gražintinos paskolos suma sudarė 87 858,78 EUR.
- 9 Atsižvelgdami į nurodytas faktines aplinkybes, 2018 m. rugsėjo 17 d. ieškovai pareiškė ieškinį *Polymeles Protodikeio Athinon* (Atėnų daugianaris pirmosios instancijos teismas, Graikija), kuriuo, be kita ko, siekė, kad minėti paskolos sutarties pakeitimo aktai būtų pripažinti negaliojančiais dėl jų piktnaudžiaujamojo pobūdžio, kaip tai suprantama pagal Įstatymo Nr. 2251/1994 2 straipsnio 6 ir 7 dalis ir pagal CK 281 straipsnį, pagal kurį draudžiama piktnaudžiauti teisėmis.

Esminiai pagrindinės bylos šalių argumentai

- 10 Ieškovai teigia, kad apie valiutų keitimo riziką nebuvo informuoti nei prieš sudarant sutartį, nei atsakovei teikiant informaciją pagal sutartį, nors neturėjo žinių, būtinų šiai rizikai suprasti. Jie tvirtina, kad nusprendė gauti šią paskolą Šveicarijos frankais remdamiesi atsakovės darbuotojo pasiūlymu; jis tokį pasiūlymą pateikė kaip naudingiausią dėl mažesnės palūkanų normos, bet niekada neįspėjo jų apie pavojų dėl valiutos keitimo svyravimų, kurie šiame susitarime buvo nusišlepti, nors žinojo, kad jie negauna pajamų Šveicarijos frankais. Dėl Šveicarijos franko ir euro keitimo kurso svyravimo buvo prarasta didelė dalis mėnesinių įmokų; jeigu atsakovės darbuotojai būtų juos informavę apie valiutos keitimo rizikos padarinius ir pasekmes, ieškovai nebūtų sudarę nagrinėjamos sutarties.
- 11 Ieškovai teigia, kad ginčijamos paskolos sutarties sąlygos (4.5 punktas ir 8.1 straipsnio 3 dalis), kuriose numatyta galimybė jų įsipareigojimus Bankui vykdyti arba nustatyta valiuta, arba eurai, remiantis kiekvienos paskolos dalies gražinimo dieną galiojančia einamąja nustatytos valiutos pardavimo kaina, yra nesąžiningos ir dėl to, *ipso jure*, niekinės pagal Įstatymo Nr. 2251/1994 2 straipsnį. Pirma, neaiški ir nesuprantama ekonominė priežastis, dėl kurios minėta sąlyga buvo įtraukta į sutartį, ir jos ekonominės pasekmės, susijusios su bendra galutine gražintina suma, todėl nustatant minėtą sąlygą buvo pažeistas skaidrumo principas. Antra, šioje sutarties sąlygoje trūksta aiškumo dėl paskolos gražinimo įmokų ir pagrindinės sumos svyravimo kriterijų, nes bankui leidžiama bet kuriuo metu juos nustatyti vienašališkai ir jis iš anksto nežino konkrečių ir pagrįstų kriterijų, pagal kuriuos kiekvienu atveju nustatomas valiutos keitimo kursas.

Trumpas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

- 12 Ieškovai, be kita ko, prašo pripažinti susitarimus dėl sutarties pakeitimo niekiniais, visų pirma, dėl 4.5 punkto ir 8 punkto 1 dalies trečios pastraipos nesąžiningumo. Šiose sutarties sąlygose iš esmės pakartojama CK 291 straipsnyje nustatyta

(dispozityvi) teisės norma. Taigi nagrinėjamu atveju reikia nustatyti, ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas gali patikrinti, ar šios sąlygos yra nesąžiningos. Tokiam vertinimui taikytinas teisinis pagrindas apima, pirma, Direktyvos 93/13/EB nuostatas ir, antra, Įstatymo Nr. 2251/1994, kuriuo ši direktyva perkelta į Graikijos teisę, nuostatas. Reikia pažymėti, kad, perkeliant direktyvą į Graikijos teisę, nebuvo aiškiai perkelta jos 1 straipsnio 2 dalies nuostata, pagal kurią atmetama galimybė tikrinti sutarčių sąlygų, kuriose atkartojamos privalomos (ar dispozityvios) įstatymų ar kitų teisės aktų nuostatos, sąžiningumą.

- 13 Turint omenyje Graikijos teismų praktikos skirtumus, kyla klausimas, ar minėta Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalyje numatyta išimtis, nors ir nebuvo aiškiai įtraukta į Graikijos teisę, gali būti laikoma į ją perkelta aiškinimo lygmeniu, todėl paskolos sutarties sąlygos, į kurią perkelta teisės akto nuostata, o nagrinėjamu atveju – CK 291 straipsnio nuostata, nesąžiningumas negali būti tikrinamas.
- 14 *Areios Pagos* (Kasacinis teismas, Graikija) plenariniame posėdyje narių balsu dauguma priimtame Sprendime Nr. 4/2019 nurodė, kad nors ši išimtis nebuvo specialia ir aiškia teisės akto nuostata perkelta į nacionalinę teisę, remiantis ES teisę atitinkančiu aiškinimu, ji vis dėlto turi būti laikoma reglamentavimo sistemos dalimi. Iš tikrųjų Įstatymo Nr. 2251/94 6 straipsnyje nustatyta: „bendrosios sandorio sąlygos, dėl kurių atsiranda aiškus neatitikimas tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų vartotojo nenaudai, yra draudžiamos ir negalioja. Į sutartį įtrauktos bendrosios sąlygos nesąžiningumas yra vertinamas atsižvelgiant į prekių ar paslaugų, dėl kurių buvo sudaryta sutartis, pobūdį, jos tikslą, visas konkrečias sutarties sudarymo aplinkybes ir visas kitas tos sutarties arba kitos sutarties, nuo kurios ji priklauso, sąlygas“. Taigi, pagal Įstatymą Nr. 2251/1994, tam, kad bendra sandorio sąlyga (BSS) būtų nesąžininga, reikia, kad dėl jos atsirastų „ryškus neatitikimas tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų vartotojo nenaudai“. Vis dėlto, jeigu nagrinėjama sąlyga pakartoja imperatyvią ar dispozityvią nacionalinės teisės nuostata, aiškaus sutarties šalių padėties neatitikimo ar sutarties sąlygos nesąžiningumo iš esmės negali būti. Todėl tokia sąlyga savaime nepatenka į Įstatymo Nr. 2251/1994 taikymo sritį. Iš to darytina išvada, kad tokiu atveju egzistuoja užsienio valiuta išreikšta skola, bet skolininkui suteikiama alternatyvi galimybė sumokėti kitokią įmoką nei ta, kuri buvo nustatyta iš pradžių, konkrečiai – įmoką vietos valiuta, apskaičiuotą pagal mokėjimo laiku ir vietoje galiojantį valiutos keitimo kursą. Tačiau tokia banko ir paskolos gavėjo paskolos sutarties sąlyga pakartoja CK 291 straipsnio nuostatos turinį, todėl ryškaus sutarties šalių teisių ir pareigų neatitikimo nėra, o atitinkama sutarties sąlyga nėra nesąžininga.
- 15 Tačiau minėtame *Areios Pagos* (Kasacinis teismas, Graikija) sprendime, priimtame plenariniame sesijoje, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas balsu dauguma palaikė mažumos požiūrį. Remiantis šiuo požiūriu, taip pat negalima teigti, kad Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalyje numatyta išimtis, kuri Įstatymu Nr. 2251/1994 nebuvo aiškiai perkelta į nacionalinę teisę, patenka į šio įstatymo 2 straipsnio 6 dalies taikymo sritį. Jeigu nacionalinės teisės aktų leidėjas

būtų norėjęs šią išimtį perkelti į nacionalinę teisę, jis būtų tai padaręs specialiai ir aiškiai, o taisyklės (pagal kurią turi būti tikrinamas visų BSS sąžiningumas) išimtys bet kuriuo atveju turi būti aiškinamos siaurai ir griežtai, kad ši taisyklė nebūtų pažeista. Tai pagrindžiama aplinkybe, kad, kaip matyti iš Direktyvos 93/13 12 konstatuojamosios dalies, ja buvo iš dalies ir minimaliai suderinti nacionalinės teisės aktai dėl nesąžiningų sąlygų, taip pat tuo, kad pagal jos 8 straipsnį valstybėms narėms turi būti suteikta teisė šia direktyva reglamentuojamoje srityje priimti arba palikti galioti Sutartį atitinkančias griežtesnes nuostatas, kad būtų užtikrinta geresnė vartotojų apsauga. To pasiekta neperkėlus direktyvos nuostatų, kuriomis ribojama vartotojo apsaugos sritis, kaip antai 1 straipsnio 2 dalies, kuri nebuvo perkelta į nacionalinę teisę, nepaisant paskesnių Įstatymo Nr. 2251/1994 pakeitimų. Iš tikrųjų, kadangi direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje numatyta išimtis buvo sąmoningai neperkelta į nacionalinę teisę, praleista šios direktyvos nuostata nedaro tiesioginio horizontalaus poveikio privačių šalių tarpusavio santykiams, o nacionalinės teisės nuostatos negali būti aiškinamos remiantis direktyvos prasme ar tikslais, nes dėl to sumažėtų didesnė vartotojų apsauga, kurios Įstatymu Nr. 2251/1994 (neperkeldamas direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje numatytos išimties) siekė teisės aktų leidėjas, o toks nacionalinės teisės aiškinimas *contra legem* būtų nepriimtinas.

- 16 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad šiuo atveju kyla abejonių dėl Direktyvos 93/13 nuostatų aiškinimo ir konkrečiai dėl šios direktyvos 1 straipsnio 2 dalies nuostatų taikymo, nes ši nuostata nebuvo aiškiai perkelta į nacionalinę teisę, nagrinėjamu atveju – į Graikijos teisę. Todėl jis mano, kad būtina šiuo klausimu kreiptis į Teisingumo Teismą, nes toks vertinimas turi būt atliktas prieš konstatuojant nagrinėjamos paskolos sutarties 4.5 punkto ir 8.1 punkto 3 dalies negaliojimą dėl nesąžiningumo. Iš tikrųjų, jeigu būtų nuspręsta, kad ši išimtis nebuvo įtraukta į Graikijos teisę, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas galėtų pripažinti šias sąlygas negaliojančiomis dėl nesąžiningumo, o jeigu būtų galima laikyti, kad ši išimtis iš tikrųjų įtraukta į Graikijos teisę aiškinimo lygmeniu, tokios galimybės nebūtų,
- 17 Reikia pažymėti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas balsų dauguma nusprendė: kadangi minėta Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalies nuostata nebuvo aiškiai įtraukta į Graikijos teisę, ji neturi būti taikoma, todėl Graikijos teismai gali patikrinti, ar imperatyvias (ir dispozityvias) įstatymų ar kitų teisės aktų nuostatas atspindinčios sutarties sąlygos yra nesąžiningos. Vis dėlto, kaip matėme, buvo teigiama, kad, remiantis ES teisę atitinkančiu aiškinimu, ši išimtis turi būti laikoma neatskiriama nuo Įstatymo Nr. 2251/1994 2 straipsnio 6 dalies. Reikia pažymėti, kad šia nuostata į nacionalinę teisę visiškai perkeltos Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalis ir 4 straipsnio 1 dalis. Remiantis šia nuomone, darytina išvada, kad sąlygų, atspindinčių imperatyvias (ir dispozityvias) įstatymų ar kitų teisės aktų nuostatas, nesąžiningumo patikrinimas gali būti neatliekamas dėl glaudžios sąsajos su šios direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje ir 4 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka. Tokiu aiškinimu yra grindžiamas vienas iš Teisingumo Teismui pateiktų prejudicinių klausimų.

- 18 Vienas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo teisėjų kolegijos narys mano, kad nagrinėjama teisės klausimą *Areios Pagos* (Kasacinis teismas, Graikija) per plenarinį posėdį jau išsprendė ir kad šį atvejį turėtų išnagrinėti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, o sprendimas tiek faktiškai, tiek teisiškai turėtų būti priimtas nesant būtinybės pateikti Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą.

DARBINIS VERTINIMAS